

8386

19

З редакції
для рецензії

ГРИЦЬКО ЧУПРИНКА

Білий Гарт

V-й збірник поезій

ц. 15 к.

УКРАЇНСЬКЕ ВИДАВНИЦТВО „РАНОК” 19

212

1111

06 10

ГРИЦЬКО ЧУПРИНКА

Білий Гарт

~~8386~~

~~пр. 14~~
~~288-38~~
Львів. Бібліотека
АН. УРСР

V-й збірник поезій

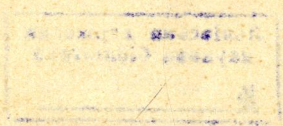
~~14019~~ /19

пролог ОЛЕКСИ КОВАЛЕНКА

Пр. в 08 с. 21. УССР-65,

УКРАЇНСЬКЕ ВИДАВНИЦТВО „РАНОК“

115(2-4u)5-65Я44

Друк. Акц. Т-ва „П. Барський“, Київ, Хрещатик 40

8888

1911

Львівська державна
наукова бібліотека
№ 5493

П Р О Л О Г

Білий гарт — найвищий гарт. ════════════

Металь, пройшовши білий гарт, обновляється, очищається, робиться міцним, кришталеvim, співучим, огнистим. ════════════

Муки, страждання і кари просвітлюють і збагачують душу; некельний жах і смерть знімають з очей полуду; розривають пута і кайдани, що сковують серця і душі, скидають турботи і вагу, роблять вільними чуття і дух творчости, тому кожний, хто хоче розуміть красу життя і смерти, хто бажає читати великі скрижалі світових таємниць; ════════════

хто хоче вести за собою сліпих і мудреців,
слухать розмову трав і квіток, бути дзво-
ном і одгуком мільйонів сердець; =====
хто хоче пройти некло і рай; бути борцем
і пророком, зробитись братом сонцю і огню;
хто хоче, щоб з його пролитих сліз і крові
росцвітали троянди й лілеї; =====
хто бажає проспівати крилатий гімн всьому
живому і мертвому, — =====
повинен пройти білий гарт на-
тхнення! =====
І той, хто пройде і витримає білий гарт —
Поет і перед ним відкривається святее свя-
тих неба і землі! =====

О л е к с а К о в а л е н к о .

СВЯТОГОР

I.

Грюк вулкана підземельний.
Регіт. Стогін. Дим пекельний
Знявся вихорем навкруг!
Грізно, гучно ревом бурі
В стіни-мури
До покинутих, забутих,
Злою темрявою скутих
Кинув поклик Творчий Дух.

Хиже птаство розлетілось,
В чорних зграях закрутилось.
Впав на гори темний фльор.
Ніби вкритий димним зливом,
З криком, з гнівом

Став до бою проти скелі
В чорній темряві пустелі
Землеборець Святогор.

В степ шарахнули буй-тури,
В гори, в нори, мов в торттури,
Зникли з ляку хижаки,
А над їхнім рабським жахом
Вільним махом
Б'є по чорних скелях-трупах,
По гранітах, по уступах
Смілий велетень палкий.

II.

Коло скелі, мов під ганком,
Світлим ранком під серпанком
Спить-дрімає Святогор,
А над ним, мов дим, літає,
Хижих спільників вітає
В чорній зграї злісний хор.
Встало сонце променисте,
Грає в росах поле чисте,
Плеском води гомонять;
Вільні птахи вигравають,

Щось віщують, виливають
І бrenять, бrenять, бrenять.
В ніжних дзвонах, в перельотах
Тонуть співи в синіх водах,
В небі, в полі, на ріллі...
А під ганком важко дишуть,
Ніби цілий степ колишуть,
Груди Страдника Землі.

царь-огонь

Блиском, блиском,
Миготінням,
Тріском, тріском,
Лупотінням
Розгулявся Царь-Огонь.
В золотих червоних ризах,
В димках білих, синіх, сизих,
Гнівno вється по карнизах,
Всіх тримає остронь.
То жахає гоготінням,

То віщує лупотінням:
„Я огонь, огонь, огонь!“...

Палом, палом
Переливним,
Шалом, шалом
Буйно-гнівним
Дивний твориться процес:
То могутній, то гарячий
Дух руйнуючої вдачі
Робить смертні передачі,
Як розгніваний Зевес,
Творить акти одживання
Для нового будування, —
Діє творчости процес.

В А Л Ї С

I.

Стук, стук! диб, диб..
Ніжно, ніжно,
Дивовижно,
Тонко, тонко, тонкобіжно,
Одбивають ноги, ноги
Смілу
Силу
Перемоги,
Божевільний сиплють дріб!
Серед шуму, серед крику
Вьються люди під музику,
В парах, в парах, ріжно, ріжно,
Граціозно, тонко, ніжно

Вьються роем,
Перебоем,
Ловлять оргію дзвінку
І кружляють і гуляють в божевільному
танку.

II.

Стогне бубон, стогне бас;
Ходять пароньки стрункі
І між ними раз-у-раз
Дзвонять чароньки дзвінкі.
Щось далеке, щось старе
Всім музика награв,
Душу звуками бере,
Душу в звуках оддав.
Все живе, пливе в шинку:
Юність, щастя... далеч, степ...
Щось своє додав в танку
Так безсоромно вертеп.
Все святе згубив шинок,
Грішне видав за святе,
Знищив юности вінок,
Знищив щастя золоте.

III.

Струни розірвані, струни розбещені,
Плачуть, мов діти, людьми обезчещені,
Журно ридають, мрійно летять,
Плачуть розірвані плачуть розлажені,
Шумом, весіллям та сміхом ображені,
З горя, з одчаю палко тремтять.
Тихо зникають думи оплакані,
В далеч тікають сні перелякані,
В царство загублене давніх надій;
Серце за ними, мов за родиною,
Тихо, тужливо квилить дитиною,
Плаче й зливається в грі золотій.

VI.

Сріблом, промінем, червонцем
Сяють, брязкають, летять,
Жартовливо струни дзвонять,
Звуки, ритми перегонять,
То в уяві світять сонцем,
То зірками миготять;

В кожне серце недобите,
Щось далеке, пережите,
Спомин щастя, сяйво лле
І од горя оборонцем
Пісня буряна встає:

„Розмахни, махни руками:
Скрипки, флейти, бубон, бас
З новоявленої гамми
Сиплють искорки для нас.
Як шалено дишуть груди,
Одбивають ритм серця!
Пийте, пийте для остуди
Всю отруту до кінця!..“

V.

Диб, диб! Стук, стук!..
Мов неждано, ненароком
Полетів за звуком звук,
Всі несуться крок за кроком,
Мов тікаючи од мук;
Мов б'ючись за кращу долю,
Закружилися од болю,
Од отрути, од нудьги;

То німіють, ніби в млости,
То зриваються од злости,
Од знесилля, од ваги
І літають в шумі, в гамі,
Ніби гноми в світлій ямі,
Навкруги.

VI.

Крик!.. Навколо все поблідло.
Припинилося весілля.
Мов в тумані, світить світло
Серед гвалту божевілля.
Стій, музико!.. Дай простору,
Дай повітря, степу, бору,
Щоб забуть отруту-зілля.
Десь далеко розцвітають
Ніжні квітоньки рожеві...
Солов'ї перелітають
З бору-гаю в сад вишневий...
Чад!.. отрута тисне груди...
Давні квіти, рідні люди,
Гучно крикніть, де ви, де ви?

БІЛИЙ ГАРТ

Свище полум'я з горнила,
Грають іскри навкруги...
— Все розбила, розлюбила
Без сердешної нудьги.

Б'ється в грудях буйна сила;
Суше сталь мою сльозу...
— Все розбила, розлюбила.
Бахну! трахну! рознесу!

Рветься полум'я з горнила,
Сам я в полум'ї горю.
— Все розбила, розлюбила.
Бахну! трахну! розорю!

Бризки золота роскину
З гнівом, кров'ю і плачем.
Бахну, трахну й сам загину,
Мов під молотом-мечем.

Чорний дим летить з горнила,
Б'ється, гнеться в іскрах сталь.
— Все розбила, розлюбила.
Бахну! трахну! — Всіх не жаль.

Б Е Н К Е Т

Що, горілка там, чи кров?
Плеще, плеще чарка пінна,
Ну ж, голубко, ну, незмінна,
Як не втіхи — дай отрути!
Щоб життя нудне забути,
Вип'єм швидче! вип'єм знов!

Що там, — зрада, чи любов?
Плеще, хлюпається шклянка,
Ну ж, веселко, ну ж, коханко,
Щоб минулась чорна туга,
Щоб забулась зла наруга,
Випьем швидче! випьем знов!

Там життя? чи, може, смерть?
Все одно! — яке нам діло...
Щоб в очах почервоніло,
Щоб гуляти, танцювати,
Щоб і смерть почастувати,
Наливай по шклянці вщерт!

Там ридання? Чи танок?
Є того й сього потроху:
Крові з серця, пива з льоху!
Ха, ха, ха! танцює хата!..
Горе, щастя, де ви в ката?
Лийте, пийте із шклянок!

Л Ї О Т

Вільний дух летить з оселі
На палкий простір пустелі,
Де нема людських отар,
Де ні слави, ні догани
Не пускають урагани,
Як зловістних чорних хмар.
Слава кров'ю там не хлине,
Дух од злости не загине,
Мов підстрелений орел, —
Там натхнення вільне, чисте,
І величне, і огнисте
Б'є з божественних джерел.
Там свята і неприступна,
Ллється пісня непідкупна,
Наче Богові хвала
І її, мов павутину,
Носить в вільную годину
Льот пустельного орла.
Хай не люди, а самуми
Носять вимучені думи,

Ті, що в серці залягли!
Так лети ж, лети з оселі,
Знай, що в царственій пустелі
Ждуть тебе Царі-Орли!..

НОКТЮРН

I.

Тихо, тихо плеще річка,
Шепчуть казку комиші;
Все приспала темна нічка
В заспокоєній душі:

Давне щастя, давне лихо,
Давні страдницькі пісні...
Нічко-мати, нічко-втіхо,
Покажи міні у сні

Образ милий, образ дивний,
Що, як зірка, промайнув
І, мов янгол, тонкоспівний
Струни серця зворухнув.

II.

По-між листом, по-між рястом
Дзвінко,
Гінко,
Дрібно, часто
Соловейко виграє
І луною
Розсипною
За нічною
Далиною
Дзвін в повітрі росте.
Дзвоном, дробом, переливом
Лине, ллється спів за співом
За сади і за гаї, —
Я ловлю в їх давні сльози
І сердешнії занози —
Давні одгуки свої.

СМЕРТІЮ СМЕРТЬ!..

Ти умри, співець, фізично
З заміранням струн твоїх,
Щоб божественно-велично
Дар високий твій затих.

Щоб свавільно одлетіло
З даром Божим людське зло
І щоб тіло одкупило
Все, що в духа одняло.

В світлозоряній блакиті
Стріне пісню Вищий Дух.
Ти не смієш жити на світі,
Раз твій жертovníк потух!

Ти пророк, ти світлий геній,
Ти блискучий метеор!
Ти не смієш бути на сцені,
Як освистаний актьор!

Так умри ж, співець, без болю,
Тихо, тихо, наче дух,
Промайни перед юрбою,
Як небесний світлий рух.

Муки визнає ніч глибока,
Муки чисті і святі...
Ти згадай Того Пророка,
Що скінчився на хресті!..

КРІВАВІ КВІТИ

Я кладу крівавi стьожки
На ромашки, на волошки
На чебрець, на деревій,
Щоб вились над кров'ю круки,
Щоб лились прожиті муки
В дикій пісні хорovій.
Думу смілу, надзвичайну
Понесу я в путь негайну

І нікому не скажу,
Що я в травах кучерявих,
Що я в квітоньках яскравих
З болем серця положу.
Рідний степ затопчуть коні,
Зникнуть квітоньки червоні,
Та не щезне давня кров,
І під сояшним промінням,
Під теплом, під миготінням
Розівьються квіти знов.
Віє, віє вітер злістний,
Грізно нище цвіт первістний,
Скаженіє і гуде
І стеблиночки, і листя
З зачарованого місця,
З поля рідного мете.
Тільки ж знов на полі крові
Ніжні квітоньки чудові
Пишно, пишно розцвітуть
І колись на їх стеблинки,
На одроджені билинки
Роси радісно впадуть.

„Засів“, № 16, р. 1911.

ЦІЛУВАННЯ

Як полину, як полину
Я за вічну світлу грань,
Ти прийди хоч на хвилину
І на труп мій тихо глянь.

Очі, темрявою вкриті,
Не покажуть більше сліз,
Вії, вінчиком обвиті,
Будуть спущені униз.

На щоках моїх безкровних
Все ж кривавий буде слід —
То рубіни сліз любовних,
Що обмиють смертний вид.

Глянь на труп мій без докору,
Сліз палких не проливай,
Піднімись за мною в гору
Льотом мрій в надземний край.

Там в небесних світлих шатах
Будуть душі ті святі,
Що в житті між дум крилатих
Біль ховали в самоті.

Глянь на труп мій без страждання,
Щоб зустрів тебе я знов,
Заховай ти в час прощання
Сльози, муки і любов.

Нахились до мене, мила,
Поцілуй в уста бліді...
Цілувать в житті уміла...
Поцілуєш... і тоді.

п е р е х і д

Струни смерти забреніли
Бачу вічності поріг,
Смертний образ чорнокрилий
Хилить, валить жахом з ніг;
Тисне, давить, грає тілом,
Віє в очі чорним пилом,

Чорним пилом, чорним пухом,
Розлучає тіло з духом,

Тяжко давить,

Поки збавить

Од життя

І одкриє все незнане,

Невідоме, довгождане

В вічних чарах забуття.

За страждання,

За ридання

Дасть велику нагороду,

Вічний виявить секрет

І пригріє

Давні мрії

На роздоллі небозводу,

Між планет-комет.

Вьяне цвіт під ешафотом,

Лине дух мій вільним льотом

І в агонії сплелись

Жалі з рухом,

Тіло з духом,

Мов бояться десь загинуть,

Мов не хочуть все покинуть,

Чим жили колись.

Е П І Т А Ф І Я

Стій! Підними свої очі засмучені
І на хресті прочитай:
„Тут упокоїлись кості намучені...
Серце розбитеє в-край.

Тихо так, тихо... Не шлю я анафеми
Тим, хто пролив мою кров, —
Всі мої мертві, скривавлені атоми
Тут освятила любов“.

С R E D O

Не продасться справжня ліра,
Повна гніву, повна сліз!..
— Не твори собі кумира —
Мій улюблений девіз.

Я люблю натхненні звуки,
Я люблю святу красу,
Так до вас, ворожі дуки,
Я душі не понесу!

Я люблю свої страждання
І страждання тих людей,
Що тримають до сконання
Прапор страдницьких ідей.

Братом світла, братом сонця
Я зроблюся хоч на мить, —
В небі ж брязканням червонця
Блиску сонця не купить!

Сяйво, світло — скільки зору —
Все мое, мое й мое.
До блакитного простору
Дух мій гімни подає!

Дзвонить, стогне, плаче ліра.
Я іду за Рубікон.
— Не твори собі кумира —
Мій улюблений закон!..

„Укр. Хата“, кн. 5—6, р. 1911.

ЗАГУБЛЕНИЙ РАЙ

Не падай, не падай! Тут сили ворожі
Вітатимуть гибіль твою.
Тут вянуть під регіт скрівавлені рожі
У ріднім... проклятім раю.

Дивись, як змарніла голівка лілеї,
Що так дивовижно цвіла.
Дивись, як розноситься цвіт орхідеї,
Що вчора, ще вчора, жила!

Тут тільки терни, мов тирани свавільні,
На свіжих могилах цвітуть
І поять їх соки криваві могильні
І сльози, що з неба ідуть.

То сльози загублених, світлих, прекрасних
Замучених ранніх квіток;
Лежать вони сумно в могилах завчасних
І давить їх темний куток.

Тут смерть бенкетує! Тут сили ворожі
Погублять всі сили твої!
Тут сумно повьянуть скрівавлені рожі,
Пісень не скінчать солов'ї.

Не падай, не падай! Збуди свою силу
І світоч неси до кінця!..
Тут б'ються, хоч бачуть завчасну могилу,
Могутні, одважні серця.

„Укр. Хата“, кн. 5-6, р. 1911.

ШЛЯХ КВІТЧАСТИЙ

Ніжне світло на дороги
Кинув серп золоторогий,
Освітив мої путі;
Я по їх хожу, кружляю,
І нудьгую і гуляю
В безутішній самоті.

В сонних травах грають роси,
Бродять сили безголосі, —
Я між ними сам і сам;
Груди схоплює тривога: —
Я без сонця і без Бога,
Мов ворожий небесам.
Гей, озвися, поле чисте, —
Де ж те птаство голосисте,
Де рулади і пісні?!
Та мовчи, мовчи про Бога,
Бо кричить моя тривога,
Що Огонь Його в міні;
Тут дзвенять мої рулади,
Ніжні співи й серенади
Срібним дзвоном голосним.
І самотно, безпривітно
Я прямую, скільки видно,
Шляхом, квітами рясним.

Ж А Х

Пережити треба жах,
Жах смертельний,
Щоб горів огонь в очах
Надземельний.

З болем родиться чуття
Тонче й вище;
Рядом з смертю йде життя
Найживіще.

Треба знати біль і сум,
Сум страждання,
Щоб нестись на крилах дум
В мир сіяння.

Хай не смерть, а тільки жах,
Жах смертельний
Блиск запалює в очах
Надземельний.

Завжди смілий той борець,
Самий смілий,
Хто вже бачив свій кінець,
Омертвілий.

О Г Л А В

Бенкет	15
Білий Гарт	14
Вальс	9
Епітафія	26
Жах	31
Загублений Рай	28
Credo	26
Криваві Квіти	21
Льот	17
НоктюРН	18
Перехід	25
Пролог	3
Святогор	5
Смертю смертв	20
Царв-Огонь	7
Цілування	23
Шлях Квітчастий	29

0,93 коп (1986)

РЛ 5493

8386

19

В редакцію
для рецензії

ГРИЦЬКО ЧУПРИНКА

УКРАЇНСЬКЕ ВИДАВНИЦТВО „РАНОК“

1. Драгоманов М.: «Старі харпії вільности» 40 коп.
2. „ «Рай і поступ» 40 „
3. „ «Зазрі боги» 10 „
4. „ «Швейцарська спілка» 10 „
5. „ «Про волю віри» 10 „
6. „ «Евангелєська віра в старій Англі» . . . 5 „
7. „ «Царство Бож. внутрі нас» Толстого. 10 „
8. Стеценко: «Прометей», сл. О. Коваленка 45 „
9. «Цілість держави і автономія», Піменової 3 „
10. Лозинський Л.: «Польський і руський рух
і Україна» 35 „
11. «Ревизор», ком. в 5-д. Гоголя, пер.
О. Коваленка (2 видання) 25 „
12. «Гетьман», опов. Златовратського, . . . 10 „
14. «Любов до ближнього», жарм Л. Андрєєва
пер. О. Коваленка 10 „
15. Чупринка Г. «Огневвіт» 75 „
16. „ «Метеор» 15 „
17. „ «Ураган» 15 „
18. „ «Сон-Трава» 15 „
19. „ «Білий Гарт» 15 „
20. Коваленко О. «Золотий Засів» 75 „
21. „ «Срібні Роси» 15 „
22. „ «Снів Солов'я» 15 „

Видання коштом І. САМОНЕНКА.

23. «Терновий Вінок», Літер. Альманах, під
ред. О. Коваленка 1 к. 25 к.
24. «Горбоконик», казка О. Коваленка . . . 20 коп.
25. «Українська Муза», Поетична Антологія.
Під ред. О. Коваленка, 134 поети, 1280 ст. 2 карб.

Продаються: «Українська Книгарня», КНПВ, Безаків-ська 8; Цвіковського, Хрещатик 29; Книгарня «Л. Н. Вістинка»; в Полтаві—книгарня Маркевича.

Білий Гарт

V-й збірник поезій

ц. 15 к.

УКРАЇНСЬКЕ ВИДАВНИЦТВО „РАНОК“ 19